

Schauspieler

für

den

Weltfrieden

Sub semnul cooperării
internationale

Congresul al XX-lea al Institutului Internațional de Teatru

10.6.1983

Theater im Palast

Poate pentru că era un Congres jubiliar — se celebrau 35 de ani de la înființarea I.T.I., prima organizație internațională nonguvernamentală afiliată la UNESCO —, poate pentru că gazdele — Centrul I.T.I. al R.D.G. — s-au dovedit ospitaliere, cel de-al XX-lea Congres al Institutului Internațional de Teatru s-a bucurat de o participare mai largă, după datele mele, decât toate cele precedente. Circa 400 de delegați și observatori, oameni de teatru din 47 de țări, de pe toate continentele, au fost prezenți la acest „Parlament al teatrelor mondial”, cum l-a numit, inspirat, un ziarist englez. În seara zilei de 5 iunie, în sala Teatrului „Berliner Ensemble”, lucrările au fost deschise sub semnul porumbelului păcii (al lui Picasso, emblemă a celebrei instituții create de Brecht) și sub deviza :

„Teatrul lumii
Înțelegere în lume
Pentru pacea lumii”.

Amplul schimb de informații, de idei, de experiență, pe care Congresul l-a prilejuit, în toate secțiunile sale — Adunarea generală, Seminariile tematice și Comitetul permanent — a

oferit, în final, un tablou complex și totodată tonic, prin diversitatea și dinamismul său, al vitalității artei teatrale și al perspectivelor acestei organizații internaționale ce promovează o artă angajată și responsabilă; aceasta, în eluda unor evidente dificultăți datorate crizei economice și tensiunilor existente pe plan internațional.

Cele patru seminarii tematice concomitente (obligând, deci, la o opțiune de participare) au desfășurat un cimp larg de probleme, al căror numitor comun ar putea fi definit drept „condiția socială și estetică a teatrului în lumea contemporană”. Metodologic, ele s-au prezentat astfel: 1) Forme teatrale, moduri de comunicare, interesele publicului; 2) Poziția socială a artistului-interpret și rolul social al teatrului; 3) Tradiția și inovația în diferite culturi teatrale și însemnătatea lor pentru identitatea culturală și națională; 4) Raportul între genurile teatrale și artele înrudite.

La o trecere în revistă oricât de sumară a problematicii dezbătute, o constatare generală se impune: astăzi, o dezbatere despre teatru nu se poate desfășura în afara contextului social-politic-cultural; astăzi, mai mult decât oricând, teatrul este adînc implicat în procesele sociale contemporane, impunându-și funcția educativ-formativă. În unele țări, teatrul participă direct la procesul de educație, de învățămînt, la campanii de alfabetizare, prin jocuri dramatice special create (în Irak, de pildă), sau apare ca auxiliar al programei analitice, în școli (Marea Britanie). În numeroase țări se întreprind experiențe interesante pentru a lărgi aria de acțiune a teatrului, a-l integra în viața unor categorii de oameni care muncesc în regiuni aflate la mari distanțe de centrele culturale (în Canada, de pildă, grupuri teatrale profesionale se stabilesc, pentru un timp, în mijlocul unor comunități de muncă, pentru a crea spectacole inspirate din viața acestora). Se caută mereu, pretutindeni, căi noi de adîncire și activizare a legăturilor dintre teatru și publicul larg. Experiența sălilor mici, al căror spațiu intim favorizează comunicarea directă, în afara oricăror intermediari de natură tehnică (idee introdusă în dezbatere de subsemnata, cu referire la experiența românească), s-a dovedit a fi un fenomen pe cale de generalizare în multe țări (U.R.S.S., R. P. Chineză, R.F.G., R.D.G., Bulgaria). În același timp, s-a făcut remarcată și tendința inversă: plasarea spectacolului în spații cît mai vaste, deschise — pe străzi, în piețe, pe stadioane —, pentru ca forța sa de comunicare să se potențeze în contact cu mase largi, în dialog cu mari colectivități. Indiferent însă de dimensiunile și structurile spațiului teatral și înainte de considerarea mij-

loacelor și formelor de exprimare (care nu trebuie în nici un fel absolutizate), cheazășia comunicării cu publicul poate fi găsită în *sentimentul urgenței*, generat în primul rînd de o dramaturgie inspirată din problematica de acută actualitate, cum observa o delegată din Canada. Semnalîndu-se diversitatea nivelurilor de receptivitate a publicului, s-a atras atenția și asupra necesității de a se adopta mijloace artistice adecvate unei recepări integrale.

De aici decurg, desigur, rolul și răspunderea artistului în implicarea în actualitate, etica creației, conștiința participării. Și, totodată, îndatoririle societății față de artist, față de teatru. După cum s-a relevat, în multe țări ale lumii teatrul se confruntă astăzi cu o multitudine de probleme, între care cele financiare se află pe primul plan. Criza economică generală are repercusiuni dintre cele mai violente asupra situației teatrului în țări capitaliste dezvoltate, ca și în țări în curs de dezvoltare (din lumea a treia), multe trupe fiind nevoite să-și înceteze activitatea sau să-și continue lucrul în condiții cu totul precare. De asemenea, sînt încă multe locuri în lume unde artistul nu se bucură de respectul și drepturile cuvenite, pe măsura îndatoririlor și răspunderii sale.

Deîncolo însă de dificultățile materiale și de alt fel, arta teatrală își manifestă vitalitatea și voința de a-și împlini misiunea într-o mare diversitate de forme și moduri, decurgînd din diversitatea contextelor social-politice-culturale. De aci necesitatea dialogului între diferitele culturi teatrale, a schimbului de informații și de experiență între oamenii de teatru din țări cu orînduiri diferite, cu tradiții culturale și forme teatrale diferite. S-a observat și s-a combătut mentalitatea colonială și colonialistă existentă pe alocuri, în raporturile culturale între țări industrializate occidentale și țări din lumea a treia, afro-asiatice, determinînd atitudini de superioritate și, respectiv, subordonare în domeniul schimbului de experiență artistică. Realitatea dovedește că străvechea experiență a formelor teatrale tradiționale poate oferi o sursă fertilă de îmbogățire spirituală, de reînnoire a teatrului modern de tip european. Raporturile teatrului cu artele învecinate — literatura, muzica, dansul, artele plastice — prezintă aspecte diferite în diferitele regiuni ale lumii, sincretismul ar-

telor și tendință spre ceea ce numim indeobște „teatru total“ fiind o realitate ce dăinuie de veacuri în multe țări. Dezvoltarea explozivă a mijloacelor de comunicare de mase obligă azi teatrul la o reconsiderare a specificului său, a rolului și limbajului său indeosebi, nu atât în concurență cu mass-media, cât pentru a-și defini funcția și identitatea în condițiile interdependenței și interacțiunii cu acestea. Experimentul, necesar pentru continua înnoire a raporturilor teatrului cu publicul său, capătă particularități diferite, în funcție de contextul social-cultural concret în care se desfășoară actul teatral. Deasupra tuturor deosebirilor și delimitărilor de specific și identitate cultural-națională, o idee s-a impus, polarizând interesul tuturor: teatrul, loc de întâlnire între oameni, între popoare, e unul dintre principalele mijloace de cunoaștere și înțelegere reciprocă. El poate contribui mai intens, în felul său specific, la pacea lumii, la înțelegere în lume, limbajul teatrului, oricât de divers, având totuși un semn unic și unitar care-i garantează universalitatea — omul artist. Pentru adîncirea cunoașterii și înțelegerii reciproce, Institutul Internațional de Teatru constituie un instrument util, care, așa cum s-a subliniat în numeroase intervenții, poate deveni mai activ și mai eficient.

La 35 de ani, Institutul Internațional de Teatru se dovedește a fi o organizație internațională cu țeluri clare, cu perspective de extindere (în prezent numără 57 de centre naționale), cu o metodologie constituită și în continuă perfecționare. Cîteva manifestări periodice cu caracter de permanență — Teatrul Națiunilor, Ziua mondială a teatrului, publicațiile, colocviile, seminariile, reuniunile pe diverse teme profesionale, organizate de regulă de centre naționale în colaborare cu comitetele permanente ale I.T.I. (Comitetul teatrului muzical, cel al dansului, Comitetul pentru lumea a treia, Comitetul teatrului nou, Comitetul de studiu și, cel mai tinăr dintre ele, dar nu și cel mai puțin important, Comitetul autorilor), au contribuit în bună măsură la punerea în practică a principiilor de cooperare internațională care guvernează organizația, consolidîndu-i autoritatea și demonstrînd convingător forța activă a teatrului în societatea contemporană.

Printre preocupările de viitor ale I.T.I. — enunțate în cadrul Congresului XX —, se află pe primul plan o serioasă reconsiderare a structurilor și metodelor de lucru, care să-i sporească eficiența în realizarea obiectivului major: progresul artei teatrale ca instrument al cunoașterii

și înțelegerii între oameni, între popoare și culturi. Se are în vedere o mai mare concentrare a energiilor și mijloacelor existente, evitîndu-se riscul unei prea mari fărîmîțări în comitete și organisme; se caută căi eficiente de colaborare cu celelalte organizații internaționale de teatru, pentru o coordonare a eforturilor și a activităților. Noul secretar general numit de Congres (André Louis Périnetti — Franța) are în față, împreună cu noul Comitet executiv, sarcini dificile. Între altele, să ducă la bun sfîrșit ambițiosul proiect, inițiat încă de acum doi ani, și care a început să capete contururi clare: Enciclopedia mondială a teatrului contemporan. Va fi o lucrare de mare importanță, pe care I.T.I. o realizează în colaborare cu alte organizații internaționale și la care vor contribui toate centrele naționale.

Stagiunea '84 a Teatrului Națiunilor la Nancy, următorul Congres al I.T.I., în 1985, în Canada, îmbunătățirea publicațiilor și a sistemului de informații sînt doar cîteva dintre proiectele de viitor, pe lîngă sirul de colocvii și reuniuni internaționale propuse de comitetele permanente. Preocupare fundamentală: participarea la lupta pentru pace.

Afost ideea dominantă a Congresului, prezentă nu numai în deviza afișată, ci și în numeroase luări de cuvînt și în cîteva importante manifestări: Simpozionul internațional al criticilor, care a avut drept temă „Critica de teatru și problematica păcii“; spectacolul *Actorii pentru pace*, realizat cu concursul unor valoroși actori din 18 țări, în frunte cu actrița suedeză Bibi Anderson. A fost o impresionantă demonstrație a capacității de comunicare a teatrului, deasupra deosebirilor de limbă, de orînduire socială, de experiență culturală, în sprijinul ideii de solidaritate umană, împotriva pericolului unui război care ar însemna distrugerea omenirii, a bogatului ei tezaur spiritual. Și cînd sutele de oameni din sala Palatului Republicii — oameni de diverse naționalități — au început să îngine împreună melodia și cuvintele cîntecului „Cel mai frumos vis“ (versuri de poetul din R.D.G. Volker Braun), la îndemnul și sub îndrumarea actorilor de pe scenă, emoția a atins un punct culminant. Încheierea Congresului cu *Apelul către toți oamenii de teatru din lume* (pe care revista „Teatrul“ l-a publicat în nr. 78) a însemnat o încununare a spiritului de înțelegere și cooperare care a prezidat întreaga desfășurare a lucrărilor.

Despre spectacolele prezentate de teatrele berlineze în timpul Congresului, într-un număr viitor...

Margareta BARBUȚA